

СТЕНОГРАМА «КРУГЛОГО СТОЛУ»
«УКРАЇНА-КИТАЙ: НА ШЛЯХУ ДО СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА»

А. В. Єрмолаєв: Вітаю Вас! В країні розпочався новий політичний сезон, а для дослідних центрів розпочався новий сезон інтелектуальної роботи. Я дуже радий, що ми починаємо свою роботу за тематикою, пов'язаною з новими центрами впливу і формування якісно нових відносин

України з цими центрами. Питання розвитку Китаю обговорюється вже давно. І це не випадково. Світ став багатополярним з точки зору появи нових політичних центрів впливу, перерозподілу геоекономічних сфер впливу. Надзвичайно важливим є те, що саме з Китаєм в умовах надзвичайно складної економічної кризи Україна формує якісно нові взаємовідносини. Після перемовин, що відбулись у Вашингтоні між паном Ху Цзіньтао та паном Януковичем, було проголошено щодо нового етапу у відносинах. Має сенс серйозно осмислити можливості цього нового етапу, вектори розвитку, потенціал цих відносин, і головне окреслити перспективу, яка може вимальовуватися в результаті більш інтенсивних, більш глибоких контактів між Китаєм та Україною. Я розглядаю нові напрацювання у сфері зовнішньої політики та у сфері політико-економічного співробітництва України та Китаю ще й як важливий компонент нової "східної політики", а точніше в більш широкому сенсі — нової євразійської політики, яка має бути напрацьована так само глибоко і системно як зараз в Україні напрацьовано політика європейського вектора. Різниця полягає в тому, що якщо в питаннях європейської політики чітко сформульована стратегічна мета — це участь України в європейській інтеграції з подальшим набуттям статусу члена Євросоюзу, то в питаннях, пов'язаних з лідерами Великої Євразії на жаль до сих пір немає визначеності — які перспективи, яка глибина. Тому на сьогодні ми маємо унікальний шанс розгорнути роботу на довгострокову перспективу з Росією, Китаєм, Індією, Південною Кореєю та іншими країнами, які зараз динамічно зростають в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, сформулювати азійську політику як систему.

Ще один важливий момент з точки зору доктринування нової української політики як в євразійському та і європейському напрямках — це формування периметру безпеки і відповідно периметру розвитку. Надзвичайно важливим є те, що Китай належить до тих країн, які свого часу надали Україні гарантії безпеки, і це було пов'язано з процесом ядерного роззброєння України. Сьогодні ми отримуємо чіткі підтвердження цих гарантій з боку Китаю і інших країн-учасників цих гарантій, але водночас це передбачає динамічну зміну якості і політичного діалогу і порозуміння в царині безпекових питань. Світ швидко змінюється і поступово відмовляється від блокової архітектури, але головний виклик цього переходу — це формування мережевої системи безпеки, який також ґрунтується на принципах колективної безпеки. Як сформуванню глобальну колективну безпеку без блоків — це те запитання, на яке мають відповісти і країни-лідери і ті країни, які зараз динамічно розвиваються і проводять свою модернізацію. Зокрема, це питання є актуальним для України, оскільки її ініціатива облаштування європейської архітектури колективної безпеки і формування безпекових стосунків з країнами Євразії — є чи не найважливішим і чи не найскладнішим викликом десятиріччя. В питанні периметру розвитку, мабуть, для нас найбільш важливим є те, що модернізація України в умовах жорсткої конкуренції, зміни впливу на ключові ресурсні сфери і сфери пов'язані із розподілом технологій, роль двигунів, своєрідних локомотивів, які можуть забезпечувати модернізаційні зміни в Україні можуть відіграти саме нові центри зростання, оскільки на сьогодні саме вони є великими споживачами індустриального ресурсу, продукції машинобудування і високих технологій України. Тому маємо подвійне завдання: по-перше, максимально використати ресурс співпраці для того щоб залучити інвестиції для модернізації індустриальної бази, і про це буде йти мова на найближчих переговорах лідерів обох країн в Пекіні, і водночас відновити потенціал України як експортера технологій. У нас є потенціал не тільки на ринку товарів з високою доданою вартістю, але і на ринку інтелектуальної продукції та на ринку технологій. Тому це фактично взаємозв'язане завдання. І з одного боку ми будемо партнери, а треба розуміти, що в деяких сферах ми будемо серйозні конкуренти.

Також маємо розуміти, що наступний етап, посткризовий, буде розвиватися в двох площинах геоекономічної конкуренції. Передусім конкуренції за доступ і освоєння ресурсів. Йдеться про сировину. А по-друге — це буде новий виток технологічної конкуренції. За класичними законами зміни циклів перехід з однієї системи технологічного укладу до іншої супроводжується технологічними революціями, і виграють ті, хто реформуючи свою економіку зміцнюють свій науково-

технічний потенціал. Тому для України робота з центрами зростання це водночас і обмін досвідом, і підвищення потенціалу наукового співробітництва. Насамперед у фундаментальних царинах, які є сьогодні фаворитами у розробці нових технологій: авіакосмічна, нанотехнологій і так далі. Великі очікування від візиту В. Януковича до Китаю і в бізнес- і в політичному середовищах. І я думаю найближчим часом будуть промальовані не лише контури економічного співробітництва, але й буде визначений той перелік інвестиційних, інфраструктурних проектів, де дійсно буде даний поштовх українській модернізації і водночас це буде серйозний стимул для розвитку китайської економіки, яка активно просувається і розширює свою сферу впливу і ринки збуту як товарів так і нових технологій. Тут маємо знайти розумний компроміс, взаємовигідний обом сторонам.

Користуючись нагодою хочу проанонсувати, що наш сьогоднішній «круглий стіл» присвячено презентації аналітичної доповіді, яку підготував відділ зовнішньої політики. Ця робота має рамковий і оглядний характер і водночас дозволить зробити висновки, пов'язані зі станом українсько-китайських відносин і рекомендації на перспективу - "Актуальні засади формування стратегічного партнерства України та КНР". Але в наших планах уже через тиждень-два після візиту української делегації до Китаю провести спільно з україно-китайським товариством дружби більш розширений «круглий стіл» з широким колом експертів, пов'язаний вже із визначеними пріоритетами, можливістю оцінок заявлених проектів, а головне з виробленням довгострокових рекомендацій, пов'язаних з розвитком україно-китайських відносин. Тому будемо раді бачити учасників «круглого столу» на наступному нашому спільному заході. Водночас всі ці заходи є підготовкою до ініційованого інститутом і нашими партнерами з агенції ПіАрПі, асоціацією українсько-китайського співробітництва великого економічного форуму між Україною і Китаєм, який, як ми сподіваємось, отримає широку підтримку з боку наших китайських колег. Цей форум заплановано на грудень, він має підтримку Президента України. Ми будемо проводити серйозну консультативну роботу щодо запрошення наших колег з Китаю. Ми очікуємо від цього форуму не тільки серйозного діалогу з економічної співпраці, але також між урядами наших країн та, що особливо цікаво, між експертними середовищами в питаннях посткризової геополітики, процесів, пов'язаних із посткризовими трансформаціями, подолання депресивних тенденцій і загроз нових хвиль кризи, обмін досвідом пов'язаний із соціальним проектуванням. Китай є чудовим прикладом якими можуть бути модель соціально-політичного облаштування не вестерного типу і демонструє свої конкурентні переваги в умовах

кризи. Маємо надію, що форум матиме успіх, і в такому разі він зможе стати щорічним.

Я хочу представити свого колегу, який буде модератором цього «круглого столу» — це заступник директора, доктор наук Олександр Литвиненко. Я передаю йому слово і розраховую, що наша розмова буде цікавою, драйвовою і завершиться не лише обміном думками, але й набором ініціатив, пропозицій та інновацій щодо розвитку українсько-китайських відносин.

О. В. Литвиненко: Шановні панове! Щиро дякую за можливість розпочати цей «круглий стіл». Після такого змістовного вступу дуже складно починати. Я хотів би сказати буквально пару слів стосовно формату проведення нашого «круглого столу». Спочатку я надам слово автору нашої ґрунтовної і цікавої доповіді пані Юлії

Курнишовій. Після цього буде кілька хвилин на запитання до неї. І ми будемо раді почути думки і репліки наших шановних експертів, які знайшли можливість взяти участь в нашій роботі. Я переконаний, що стислий виклад думок протягом 5-7 хвилин, дозволить провести наш «круглий стіл» в гнучкій і динамічній манері і отримати цікаву і непересічну інформацію для всіх нас — і для журналістів, і для експертів. Шановна пані Юлія, прошу!

Ю. В. Курнишова. Дякую! Шановні учасники «круглого столу»! Я рада вітати вас на цьому зібранні. Хочу запропонувати вам у стислій формі доповідь *“Актуальні засади формування стратегічного партнерства України і КНР”*. Думаю, ні в кого не викликає сумніву, що наразі Китай швидкими темпами просувається до статусу економічної

наддержави, одночасно посилює свою військову і політичну могутність. Будемо відверті, довгий час Україна розглядала в якості своїх основних зовнішньополітичних партнерів країни Заходу і тільки від недовго розпочалася справжня активізація на китайському напрямі. Тому в назву доповіді і винесено “формування стратегічного партнерства”, адже чітка стратегія щодо відносин з Китаєм знаходиться на стадії розробки. Водночас, і за багатьма політичними позиціями і за рівнем економічного співробітництва обидві держави “дозріли” до статусу стратегічних партнерів.

Моя доповідь буде наступним чином: спочатку розглянути бачення Китаю оточуючого світу і себе в ньому, зупинитися на деяких аспектах його економічного зростання, модернізації і на основі цього подивитись за якими напрямками наше двостороннє співробітництво може успішно розвиватися. Тож якими є імперативи китайської зовнішньої політики? Якось Наполеон, сказав про Китай: “не будіть гіганта, бо коли він прокинеться він переверне увесь світ”. Зараз ми спостерігаємо, що Китай прокинувся, але стратегія його розвитку мирна. Світу, який його оточує Китай пропонує ненасильницького сходження до статусу великої держави. Його основний зовнішньополітичний імператив — гармонійний розвиток. Навпаки, він засуджує гегемонізм, як в особі США, так і сам усіяко підкреслює своє небажання лідерства або гегемонії навіть в регіональному масштабі.

Щоправда в геополітичному дискурсі Китаю є й більш радикальні погляди, як то про настання “епохи морів та океанів”, яка виправдовує посилення морської могутності Китаю задля забезпечення необхідними ресурсами. Логіка наступна: темпи економічного зростання напряду залежать від сировини, яка знаходиться закордоном. Для безпечного транспортування необхідне морське супроводження, тобто флот. І не тільки торговельний, а й воєнний.

Взагалі, зовнішня політика Китаю дуже економізована. До цього слід додати обережність, уникання надмірних міжнародних зобов'язань, неприєднання до блоків чи союзів. До речі, це можна вважати важливим чинником зближення України і Китаю. Адже обидві країни сповідують принцип позаблоковості, неподільності безпеки, ядерного нерозповсюдження.

Основними завданнями, що стоять перед Китаєм на цьому етапі розвитку є: проведення модернізації, до речі як і для України. При всіх економічних успіхах країна все ще належить до держав, які розвиваються. Друге — завершення возз'єднання материка і Тайваню, збереження китайського суверенітету над Тибетом і Синьцзян-Уйгурським автономним районом. Третя позиція — захист миру в усьому світі і стимулювання спільного гармонійного розвитку - ще раз підкреслює мирний характер

сходження Китаю до позицій світових лідерів.

Якщо говорити про основні засади економічного підйому Китаю, то я би виділила наступне: експорт, широке залучення іноземних інвестицій, стимулювання внутрішнього ринку. Останнє особливо актуалізувалося із настанням глобальної фінансової кризи. Адже, менше за інші країни, але Китай також відчув на собі її негативний вплив. В Китаї було розроблено програму зі стимулювання внутрішнього ринку — такий собі “план Рузвельта” по-китайськи, який передбачає виділення близько 600 млрд дол. на підтримання стабільної внутрішньої ситуації, масштабну інфраструктурну розбудову — це мости, залізниці. Це масштабне вливання у внутрішній ринок. Я би виділила ще й зовнішньоінвестиційну стратегію “Йти у зовні”, на ній я зупинюся трохи нижче.

При всіх успіхах економічного розвитку існують і значні проблеми. За визначенням офіційної китайської позиції це — недостатня кількість власних інновацій, все те ж завдання модернізації Китаю, це екстенсивна модель економічного зростання, заснована на широкому використанні дешевої робочої сили і широкому залученню іноземних інвестицій; надмірне енергетичне і ресурсне споживання — за багатьма показниками споживання сталі, нафти, м'яса Китай давно вже посідає перші позиції; нарешті, екологічні проблеми — від деградації ґрунтів до забруднення міст. Варто відзначити, що за даними відповідних організацій, 10 із 20-ти найбільш забруднених міст світу знаходяться в Китаї. Дозвольте зупинитися на деяких із цих завдань і проблем розвитку, адже вони впливають на зовнішню політику Китаю. Передусім модернізація. За багатьма рейтингами Китай посідає високі позиції, особливо в рейтингу інтонаційності Всесвітнього економічного форуму, де 29-те місце є високим, особливо порівнюючи з місцями Індії, Росії, України. Але є й інші показники. Так, наприклад, серед 500 найбільших китайських компаній лише 10 % припадає на компанії зі сфери високих технологій. Тобто країна знаходиться все ще в процесі свого розвитку. Для чого Китаю потрібна модернізація? По-перше, модернізація — це подолання технологічної залежності від країн Заходу, адже вони виступають основним джерелом технологій для Китаю. По-друге, це інструмент боротьби з екстенсивною моделлю економіки. І по-третє, модернізація є необхідною складовою для військової модернізації. Тут вже згадувалась концепція настання “епохи морів та океанів”, нарощування воєнно-морського флоту Китаю. Щорічно коли публікуються данні про військовий бюджет Китаю, це викликає шквал алармістських коментарів та статей особливо в американській пресі. Насправді, технологічна залежність Китаю від імпорту залишається дуже значною — 50 %. Щоправда згідно з

програмою розвитку цю залежність планується зменшити до 30 % до 2020 року. Найбільшими постачальниками технологій в Китай залишаються країни ЄС. Країни ЄС неодноразово піднімали питання про скасування даного ембарго, оскільки вони зацікавлені в китайському ринку, але цьому перешкоджають США та Японія.

Китаю необхідний не тільки свій флот, але й доброзичливі відносини з Росією. Більша частина ресурсів потрапляє до Китаю морем. А це створює дуже вразливе місце для його безпеки. Особливо це стосується Малаккської протоки, Ормузької протоки, Тихоокеанського басейну, де продовжують превалювати авіаносні з'єднання США. У Китаю ж поки що немає можливості забезпечити абсолютно надійне транспортування ресурсів. Звичайно, він шукає інші шляхи, розгортає дуже активне співробітництво з країнами Центральної Азії, з Росією. Але тут також є проблеми, оскільки енергоресурси Центральної Азії і Західного Сибіру мають доставлятися на відрізу кордону де знаходиться Синьцзян-Уйгурський автономний район. А це, як ми знаємо, регіон дуже високої етнічної конфліктності. В 2009 році там відбувалися заворушення, були значні жертви, і залишається ймовірність повторення цієї ситуації. Тому на даний момент найбільш безпечним з точки зору експорту вуглеводнів залишається російський Далекий Схід і це пояснює активність Китаю аби доставляти енергоресурси саме з цього регіону.

Хочу звернути увагу на інвестиційний ресурс Китаю. Китай належить до країн, які володіють найбільшими валютними резервами. Це породило так звану “дилему взаємозалежності” у відносинах Китаю і США. Багато говориться про те, що обидві країни “знаходяться в одному човні”, була концепція створення “Великої двійки”, що при існуючих торговельних конфліктах між ними до реального зіткнення ніколи не дійде. Однак Китай більше не є найбільшим кредитором США. У цьому році він поступився Японії. І це не просто збіг обставин, а результат планої стратегії Китаю, яку можна назвати “кредити в обмін на сировину”. Китай надає іноземним державам довготермінові кредити, а на взаємін отримує довготермінові поставки сировини. Це дозволяє йому потрохи позбувати своїх валютних резервів, які розміщені в доларах та американських цінних паперах, водночас це не впливає на курс долара і на вартість самої сировини. В 2009-2010 рр. Китаєм були укладені подібні угоди з Росією, Венесуелою, Казахстаном та Туркменістаном. Всього на кінець 2009 р. Китай надав кредитів загальним обсягом приблизно 200 млрд дол., що складає 10 % від обсягів його золотовалютних резервів. Експерти прогнозують, що якщо так піде й далі до 2015 р. йому вдасться позбутися так званої “доларової ноші”. Китайських інвесторів цікавить не тільки сировина. Він також купує великі компанії,

особливо якщо це обіцяє доступ до технологій. За обсягами “злиття і поглинання” Китай є абсолютним лідером в Азійсько-тихоокеанському регіоні.

Якщо звернутися безпосередньо до стану співробітництва України і Китаю, то Китай належить до п'ятірки наших найбільших торговельних партнерів. Щоправда, частка України в товарообігу Китаю не дотягує й до 1 %. Одна із найбільших проблем наших торговельно-економічних відносин є те, що Україна виступає постачальником сировини до Китаю. Наведу деякі цифри: 75 % нашого експорту в Китай складають мінеральні продукти, 9 % - хімія. Це характеризує наш товарообіг як дуже незбалансований. Цьому є об'єктивні причини. По-перше, Китай сам перетворюється на виробника тієї продукції, яку може запропонувати Україна, а по-друге, мусимо констатувати, що представництво українських виробництв і бізнесу в Китаї знаходяться не на належному рівні.

Інвестиційне співробітництво з Китаєм, особливо враховуючи його стратегію “Йти у зовні”, нарощування капіталовкладень закордоном, є мізерним. Це всього приблизно 20 млн дол. Необхідною передумовою для залучення китайських капіталовкладень, по-перше, є досягнення політичних домовленостей, при чому на самому високому рівні. По-друге, надання Україною державних гарантій для проведення бізнесу. Тут непоганим прикладом є угода між “Чорноморнафтогаз” та китайською компанією з видобутку нафти на шельфах про розробку Одеського газового родовища. Нарешті, необхідним є підписання Меморандуму між державними інвестиційними агенціями обох країн.

Разом з тим, Україна має що запропонувати Китаю. Враховуючи його курс на модернізацію і курс України на модернізацію це, передусім розвиток співробітництва в авіаційній та космічній сфері, розвиток транспортної інфраструктури, розробка природних ресурсів, машинобудівна галузь.

Під час візиту Президента України в Китай планується підписання Програми про співробітництво в космічній сфері. В нас вже є напрацювання. Китайські літаки Л-15 оснащуються українськими двигунами. Китай дуже зацікавлений у спільному виробництві великих транспортних літаків типу АН-70. Ймовірно тут доведеться залучати і Росію.

Ще один важливий ресурс України — це її розміщення між Європою та Китаєм. Європейсько-китайський торговельний шлях є одним із найбільш насичених у світі. І тому, зважаючи на вже згадану проблему морського постачання, на бажання Китаю диверсифікувати свої торговельні шляхи ми можемо говорити про те, що Україна готова запропонувати свою портову інфраструктуру, зокрема, Одеський

порт. Китай здійснював поставки обладнання для будівництва найбільшого терміналу в Одесі. Цей порт міг би стати великим перевалочним вузлом для експорту сільськогосподарської та мінеральної продукції не тільки з України, але й країн СНД. Наразі через високі тарифи і недостатню якість послуг замовники йдуть в порти Румунії та Росії. Використання української залізниці, автомагістралей — це дуже актуально особливо з огляду підготовки до Чемпіонату Євро-2012. І звичайно подальша участь України у багатосторонніх міжнародних проектах на кшталт TRACECA, CAREC, відродженні Великого шовкового шляху.

Військово-технічна сфера традиційно є дуже важливою у нашому двосторонньому співробітництві. Щоправда кілька років ми не поставляємо готової продукції, а комплектуючі, технології, сервіс. Ця сфера є дуже важливою для України оскільки в останні роки відбувається сповільнення її розвитку як країни-експортера на ринку ОПЕК. Дається в знаки неспроможність запропонувати на високотехнологічному ринку нові рішення та розробки. До того ж, Китай налагоджує власне виробництво і перетворюється на нашого конкурента на цьому ринку.

Хотілось би окремо зупинитися на конкретних кроках, які необхідно зробити Україні для досягнення якісно нового етапу у відносинах із Китаєм. Звичайно, передусім це уникнення перекосів у політичних контактах. Ситуація, коли не здійснюються візити роками, або коли голова держави відвідує Токіо та Сеул, і не відвідує Пекін є неприпустимою. Китай належить до тих країн для яких є дуже важливим налагодження політичних відносин саме на найвищому рівні. По-друге, збільшення інвестицій у виробничу сферу України. Інноваційна сфера та модернізація інфраструктури є дуже привабливими для китайського капіталу зараз дуже вдалий момент запропонувати Китаю якомога більше проектів, оскільки Китай знаходиться на підйомі і здійснює масштабні капіталовкладення закордоном. Щодо продажу технологій в Китай, то це важлива сфера співробітництва, але тут ми мусимо бути обережними, відстоювати інтереси власного виробника, дотримуватися угоди про співробітництво в сфері інтелектуальної власності, яка існує між нашими державами. Оптимізація товарообігу — завдання нелегке, але воно має весь час фігурувати в наших стратегіях. Також важливим є гуманітарне співробітництво, його розвиток стане основою доброзичливих відносин між нашими країнами. Враховуючи спільність політичних позицій, я би рекомендувала збільшити взаємодію в міжнародних органах, розглянути можливість більш тісної взаємодії з ШОС. Дякую за увагу!

О. В. Литвиненко: Дякую за змістовну доповідь! Вам презентована позиція науковців нашого інституту, підготовлена спеціально під візит голови держави, який мусить започаткувати новий етап в наших відносинах і забезпечити їх інтенсифікацію і розвиток. Чи є запитання до пані Юлії Курнишової?

А. І. Шевцов: Ви зауважили про позаблокову позицію Китаю, ви вважаєте що ШОС — це не воєнно-політичний блок? Адже Росія розглядає цю організацію як воєнно-політичну.

Ю. В. Курнишова: Китай розглядає ШОС виключно як економічне об'єднання. Намагання Росії перевести співробітництво в воєнно-політичну сферу він акуратно заперечує. Китаю не потрібне позиціонування ШОС в якості конкурента НАТО, тому що він слідує політиці гармонійного розвитку і по можливості уникнення антагонізмів з іншими світовими центрами.

О. В. Литвиненко: можна додати, що той певний військово-політичний компонент який існує в ШОС — проведення антитерористичних навчань чітко обмежений рамками зони відповідальності і не може розглядатися як ознака формування блоку.

О. О. Чалий: У Ваших рекомендаціях практично не говориться про політичну сферу взаємодії з Китаєм. В політичній сфері існує дуже тісна співпраця з Китаєм. Як ви можете охарактеризувати сучасна позицію Китаю до проголошеного курсу України на позаблоковість? Як щодо можливості українських інвестицій в

Китай? Адже у нас є технологічні проекти в яких ми могли би вимагати і нашої участі,

наприклад спільне виробництво літаків АН?

Ю. В. Курнишова: Щодо політичного співробітництва, я згодна з паном О. Чалим, воно не переривалося попри те, що не було візитів на вищому рівні. Україна займає правильну позицію щодо дуже чутливих питань як то Тайвань, Тибет, підтримує позиції Китаю в міжнародних організаціях. Але говорити про справжнє політичне зближення можна буде тільки за результатами візиту Президента В. Януковича в Китай. Зустрічей на найвищому рівні не було з 2003 року, я вже не кажу про те, що тогочасний Документ про принципи співробітництва так і не було підписано. Тобто пауза у відносинах дуже затягнулася. Щодо позаблоковості України, абсолютно точно Китай підтримує цю позицію. Щодо наших інвестицій в Китай, я думаю незначні є але конкретніше сказати не можу.

С. О. Шергін: Мене пан О. Чалий спровокував на це запитання. Справа в тому, що наші відносини, і динаміка зберігається, мають асиметричний характер. Це цілком справедливо США з Канадою також мають асиметричні відносини, Росія з Україною також. Але з обсягів торгівлі в 4,1 млрд дол. наше від'ємне сальдо складає майже 3 млрд. І на жаль, з 2005 р. ця тенденція продовжується. Тобто ми маємо нееквівалентність і несиметричність зв'язків. Стати на інноваційний цикл розвитку Україна поки що неспроможна, Китай втягується в цей процес і стає одним із центрів ноу-хау та нано-технологій. Дуже позитивне, багатогранна і об'ємна доповідь. Але не вистачає критичної "солі". Розумієте, Китай, співробітничав з високорозвинутими країнами, як правило, переслідує свої корисні цілі. Він клонує відомі моделі, скажімо, літаків, танків тощо. Він не купує їх у великих обсягах. Може Китай і буде співробітничати з Україною в рамках окремих технічних проектів, але йому передусім необхідна технологічна документація. А далі піде співробітництво так би мовити на свою користь — без України. І ще. Метаморфоза китайського ВВП. Ми звикли дивитися на Китай з точки зору того, що друкує державне статистичне управління Китаю. Але ВВП Китаю виводиться по обмінному офіційному курсу, який, як справедливо стверджують спеціалісти, штучно занижується Пекіном. Між іншим США весь час закликають Китай підвищити курс юаня по відношенню до долара. З 2005 р. Китай перейшов на бівалютний кошик. У вашій доповіді це ніяк не відображено. Тобто, треба дуже критично дивитися на всі макроекономічні показники Китаю і особливо що стосується двосторонньої торгівлі. Тому нам звичайно слід долати шлях до стратегічного партнерства, але цей шлях буде довгим і непростим.

Ю. В. Курнишова: Дякую, я згодна з тим, що ви сказали. Що стосується співробітництва з Китаєм в сфері технологій я хотіла би підкреслити, що нам необхідно дотримуватися угоди про співробітництво в сфері інтелектуальної власності. Безоглядна передача технологій — це неприпустимий шлях для України.

Л. О. Лещенко: Доповідь сповнена аналітичної глибини і це приємно. Але слухаючи виступи про стратегічне партнерство складається враження наче ми тільки нещодавно зрозуміли, що воно має бути стратегічним. Але в 90-ті рр. у нас вже йшлося про це все і на високому рівні були відносини. Оскільки я був біля витоків того, працюючи в посольстві України в Китаї як радник-посланник, мені доводилось аналізувати тогочасні події і вносити власні пропозиції. Співробітництво України з Китаєм тоді було значним, наприклад, в ООН, коли узгоджувалися позиції, була взаємна підтримка кандидатур та ініціатив. Все це трохи призабулося, але його треба піднімати на належний щабель. Я хотів би поставити таке питання. Зараз Україна активно розвиває відносини з Росією. Чи не вийде так, що увійшовши у зону, так би мовити, впливу Росії, Україна перестане бути цікавою для Китаю? І ще. Ви лише побіжно торкнулися питання гуманітарного співробітництва. А це дуже важливо. Давайте залучати до цього громаду.

О. В. Литвиненко: Ми фактично перейшли вже до обговорення. Я хотів би зазначити тільки стосовно українсько-російських відносин, що все залежить від України. Це наше завдання стати цікавими для Китаю. Стосовно залучення громади, то ми як раз з вами і присутні на такому зібранні.

Ю. В. Курнишова: Я тільки додаю приклад Білорусі. Куди вже тісніші відносини з Росією, тим не менш Білорусь — дуже цікава для Китаю.

О. О. Чалий: Я поздоровляю з доповіддю. Я дуже уважно відстежую тематику в нашому експертному товаристві, і дуже радий, що тема Китаю також в ньому присутня — і на форумі в Ялті, і на безпековому форумі у Львові і ваш інститут добре продовжує цю традицію. Я хотів би сказати ті речі, де концептуально думаю трохи по-іншому. Перше, я не згоден з тезою, що сьогоднішня архітектура світу це одна супердержавна і багато “центрів”. Позаблоковими можуть бути тільки ті держави, які не є центрами сили. По-друге, ШОС не є системою колективної безпеки, він може

вважатися системою м'якої безпеки. По-третє, мені здається, ми мало слідкуємо за динамікою відносин між Китаєм і Тайванем. Україна за двадцять років дуже себе обмежила від економічних відносин з Тайванем. Китайська зовнішня політика не забороняє цього. Тому рекомендація яку ви даєте, потребує певної модернізації. І ми вже маємо досить велику співпрацю з Тайванем і її треба продовжувати. Я не випадково поставив питання про політичний компонент наших відносин. Для мене очевидно, що Китай завжди буде зацікавлений у самостійній Україні і в тому, щоб ми не стали а ні членами НАТО, а ні частиною російського стратегічного альянсу. Наша основна задача сьогодні, як позаблокової держави, аби ми були так само наближені до Китаю, як, наприклад, до Сполучених Штатів. Тобто ми маємо бути рівнонаближеними до світових центрів. Візит В. Януковича буде ключовим у відновленні балансу щодо Китаю. Коли ми говоримо про китайські інвестиції в Україну треба враховувати, що Китай спочатку вирішує куди він іде і Китай, як правило, надає інвестиції разом з робочою силою. Чи готове наше суспільство до цього? Тобто тут важлива гуманітарна компонента. Ми також маємо серйозно подумати про наше серйозне представлення в Китаї. Так, країни ЄС віддають технології, але вони віддають їх в пакеті, або створюють виробництво в Китаї. Україні слід подумати над створенням державного інвестиційного банку, який міг би підтримати наших підприємців. В цілому я дуже вдячний за вашу доповідь!

О. В. Литвиненко: Ця доповідь є першим кроком, надалі ми будемо готувати доповіді за різними напрямками: міграційним, безпековим та інш. І ще раз хочу нагадати, що на площадці інституту ми плануємо підготувати під патронатом голови держави економічний форум Україна — Китай і будемо дуже раді, якщо ви приєднаєтесь.

Н. Б. Попович: Давно назріла необхідність постійно діючої платформи у відносинах України і Китаю, яка давала б можливість на найвищому рівні обговорювати стан і перспективи українсько-китайських відносин. Тут вже йшла мова про політичні паузи. В економічній сфері необхідно обговорювати найбільш перспективні напрями, разом шукати шляхи поліпшення умов економічної співпраці, залучення інвестицій і, безумовно, на регулярній основі дивитися, що змінилося, підбивати підсумки і демонструвати найкращі бізнес-кейси у двосторонніх відносинах, які ставали б прикладом для інвестиційної діяльності. Такі майданчики існують вже між Китаєм та багатьма іншими країнами. І тут має місце як демонстрація політичної волі тих країн,

так і їх проактивної економічної позиції. Форуми Австралія — Китай, Канада — Китай, Росія-Китай існують і збирають широке коло експертів, представників бізнесу та влади. Тому ми сподіваємося, що наш форум, який планується на 9-10 грудня в готелі Інтерконтиненталь в Києві стане і продовженням круглого столу, і подальшої нашої співпраці і зможе стати щорічним майданчиком, до роботи якого ми вас всіх щиро запрошуємо. Формат заходу планується як триденна конференція. В перший день будуть обговорюватися геополітичні, безпекові питання, наступний день буде присвячений роботі секцій, які зможуть охопити всі ключові сектори.

А. З. Гончарук: Добрий день, шановне товариство. На правах людини, яка має відношення до НІСД, я хотів би привітати колег із справді дуже цікавою і ґрунтовною аналітичною доповіддю. Доповіді такого рівня підкреслюють важливість проблематики взагалі і її актуальність в контексті сьогоднішніх проблем України. Можу констатувати, що доповідь справді вдалася, з іншого боку, на мій погляд в доповіді все таки превалює використання західної аналітики. Я б радив більше звертатися до китайської аналітики. Адже важливо, що самі китайці думають про самих себе і як вони оцінюють свої кроки за останні 20-30 років. З огляду на це, військовий бюджет КНР, який як зазначено в доповіді зростав на 15 % щорічно, не видається вже таким значним якщо його порівняти із темпами зростання економіки Китаю. Що стосується перспектив України. Ми маємо бути чимось цікавими. Згідно китайської приказки, аби плеснути в долоні потрібні дві руки. Ми цікаві Китаю в політичному плані, адже там пам'ятають, що ми одна з країн-засновниць ООН. Не треба боятися “передання” технологій. У військово-технічній галузі і у сфері високих технологій, як казала Джульєтта про своє кохання: “чим більше віддаєш, тим воно більше”. Я думаю, що українські чорноземи становлять для Китаю інтерес не менший ніж колумбійська нафта або туркменський газ. Але тут є важливими механізми, як це буде використовуватись. Як правильно в них вкладати гроші як у відновлювальний ресурс щоб вони не засіювалися соняшником рік за роком, а щоб була сівозміна і відновлювався ресурс чорноземів. І ще один важливий ресурс України — науково-освітянський. Україна має величезну викладацьку базу. Ми маємо високого рівня університети, наукові школи і це становить великий потенціал, який може використовуватися Китаєм. Якщо дивитися на українсько-китайські відносини під цим кутом зору, то ми маємо дуже багато спільних інтересів, що є запорукою розвитку двосторонніх відносин.

А. І. Шевцов: Доповідь звичайно, актуальна, своєчасна і якісна. Кілька слів хочу додати стосовно створення міжнародного логістичного центру. Є пропозиція з китайської сторони до дніпропетровської адміністрації. Йдеться про створення вузла, куди будуть сходитися вантажі із морських портів, залізниці, автомагістралей, митниці і відбудуватиметься їх сортування. Це великий інфраструктурний проект, який потребує інвестицій. Само собою, енергетичні проекти з акцентом на екологію: вітряки, сонячні батареї та інш. А перешкоджає нашому партнерству низка причин. По-перше, наші відносини з Китаєм матимуть вплив на відносини із США та Росією. А по-друге, специфіка східного менеджменту: купувати більше, а платити менше.

О. В. Литвиненко: Дякую, справді, перед Україною стоїть питання балансування між різними центрами: США, Росією, Китаєм, ЄС. Але Україна має бути цікавою всім своїм партнерам. Підбиваючи підсумки, хочу наголосити на кількох, важливих моментах. Насамперед, зовнішньополітичний курс нашої держави визначений законом “Про основні засади внутрішньої і зовнішньої політики”, який був нещодавно прийнятий, і сформульований в Посланні Президента України до українського народу, де наголошено на пріоритетності європейського вектору, відносин з Російською Федерацією, Китаєм, іншими провідними центрами сучасного світу. По-друге, і наше сьогоднішнє обговорення це довело, стратегічна пауза в наших відносинах з Китаєм вже затягнулася і не треба бути пророком, щоб говорити, що візит голови нашої держави в Китай стане суттєвим кроком в подоланні цієї паузи. Ми також побачили в виступах, що в Україні є що запропонувати Китаю — і в економічній, і в політичній, і в гуманітарній сферах. Багато що залежить від нашої наполегливості і бажання працювати, але ми також сподіваємось на підтримку Китаю. За результатами нашого круглого столу буде підготовлено брошуру. Хочу щиро подякувати відділу зовнішньої політики і особисто пані Юлії Курнишовій, а також всіх експертів, журналістів і наголосити, що це лише перший круглий стіл в серії наших презентацій наробок інституту у сфері зовнішньої і безпекової політики. Дякую!